

паритету у діяльності поліції, відійшовши від умовного поділу посад і служб на жіночі та чоловічі та зосередивши увагу на забезпеченні прав і свобод як самих поліцейських, так і населення, якому надаються відповідні поліцейські послуги.

1. Гендерна рівність у ЗСУ після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/henderna-rivnist-u-zsu-pislya-povnomasshtabnoho-vtorhnennya-rf-v-ukrayinu>.

2. Фоменко А. Є., Логвиненко Б. О. Гендерний паритет. *Велика українська енциклопедія*. URL : https://vue.gov.ua/Гендерний_паритет.

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.

5. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

7. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>.

8. Про затвердження Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України з виконання завдань операційного плану з реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року на 2022–2024 роки: наказ МВС України від 30.11.2022 № 785 URL : <https://mvs.gov.ua/upload/1/6/2/0/1/1/nakaz-mvs-785-30112022.pdf>.

9. Tambor M. The origins of the Polizia Femminile, 1948–1961. *Journal of Modern Italian Studies*. 2022. № 27 (2). P. 178–199.

10. Isastia A. M. «Un nuovo Corpo dello Stato. La polizia femminile in Italia (1961-1981)», di Liliosa Azara, ed. Viella 2023. *Donne ieri oggi e domani*. URL : <https://www.donneierioggiedomani.it/un-nuovo-corpo-dello-stato-la-polizia-femminile-in-italia-1961-1981-di-liliosa-azara-ed-viella-2023>.

Валентин М'ЯЧИН

професор кафедри
соціально-економічних дисциплін,
доктор економічних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0002-1491-5100>

Інеса РУДЬ

студентка ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРЬБИ З ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Гендерно зумовлене насильство є серйозною суспільною проблемою, що загострюється в умовах збройних конфліктів. Україна, переживаючи війну, стикається з низкою викликів, пов'язаних із захистом прав людини, зокрема прав жінок, які стали жертвами насильства через воєнні дії. Війна посилює вразливість населення, а жінки та дівчата особливо часто стають об'єктами фізичного, психологічного та сексуального насильства.

Міжнародне співтовариство розробило низку механізмів для боротьби з гендерно зумовленим насильством, серед яких важливу роль відіграє Стамбульська конвенція. Її ратифікація Україною у 2022 році стала важливим кроком у забезпеченні комплексного підходу до боротьби з цим явищем. Документ визначає чіткі правові стандарти щодо запобігання насильству, захисту постраждалих і притягнення до відповідальності винних осіб.

Україна нині проходить через один із найважчих етапів своєї історії, зіткнувшись із військовою агресією росії, що триває з 2014 року, та повномасштабним вторгненням, яке розпочалося у 2022 році. Ці події значно загострили проблему насильства щодо жінок,

зокрема тих, хто опинився в зоні бойових дій або був змушений залишити свої домівки.

Військові події – це події суспільного значення, після яких залишаються комплексні, глибокі, часом дуже тривалі наслідки, скрізь, де б не відбувалися війни. Загалом коли говорять про війну, виділяють два основні аспекти наслідків – матеріальні та людські втрати. Однак існує ціла низка дій, що несуть довгострокові або короткострокові рефлексії, які дуже часто залишаються ніби в тіні і які не беруться до уваги під час комплексного аналізу наслідків війни.

Гендерно зумовлене насильство в контексті збройного конфлікту здійснюється особами, пов'язаними з державою або недержавною збройною групою, включно з терористичними організаціями й часто вчиняється у формі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом [1].

Відповідно до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), насильство стосовно жінок за гендерною ознакою – це насильство, спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно. Саме жінки та дівчата є найбільш вразливими перед гендерно зумовленим насильством, особливо в умовах воєнного стану [2].

Стамбульська конвенція є першим обов'язковим міжнародним документом, що встановлює комплексні правові стандарти для запобігання насильству щодо жінок, захисту постраждалих та покарання винних. Документ визнає насильство щодо жінок порушенням прав людини та формою дискримінації, а також передбачає низку зобов'язань для держав, які її ратифікували.

Основні положення Конвенції охоплюють:

- запобігання гендерно зумовленому насильству через освіту, інформаційні кампанії та зміну суспільних стереотипів;
- криміналізацію таких дій, як фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство, а також примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт і примусову стерилізацію;
- створення ефективних механізмів захисту жертв, включно з притулками, гарячими лініями та юридичною допомогою;
- забезпечення належного розслідування та покарання кривдників;
- міжнародну співпрацю у боротьбі з гендерно зумовленим насильством [3].

Ратифікація Україною Стамбульської конвенції у 2022 році стала важливим кроком у посиленні правового захисту жертв гендерно зумовленого насильства. Конвенція передбачає посилення кримінальної відповідальності за сексуальне насильство, включно з воєнними злочинами, що пов'язані з гендерно зумовленим насильством, а також розширення заходів захисту постраждалих, зокрема забезпечення притулків, психологічної та юридичної підтримки.

Важливим аспектом є підготовка правоохоронців і суддів щодо розслідування злочинів, пов'язаних із насильством у воєнний час, що сприяє ефективнішому притягненню винних до відповідальності.

Крім того, Конвенція накладає на державу зобов'язання підтримувати реабілітаційні програми для жертв гендерно зумовленого насильства, забезпечуючи комплексний підхід до подолання наслідків таких злочинів.

Особливе значення Конвенції полягає в тому, що вона визнає сексуальне насильство в умовах війни не лише як індивідуальні злочини, а як воєнні злочини та злочини проти людяності. Це дозволяє переслідувати винних на міжнародному рівні, включно з Міжнародним кримінальним судом, що є важливим кроком у забезпеченні справедливості для постраждалих і запобіганні безкарності таких злочинів у майбутньому.

Гендерно зумовлене насильство в умовах війни є серйозною загрозою правам людини та потребує комплексного підходу до запобігання, захисту постраждалих та покарання винних. Збройний конфлікт в Україні значно загострив цю проблему, створивши додаткові ризики для жінок і дівчат, особливо в окупованих територіях та серед вимушених переселенців.

Ратифікація Стамбульської конвенції у 2022 році стала важливим кроком у посиленні правового механізму боротьби з гендерно зумовленим насильством. Документ передбачає криміналізацію таких злочинів, створення ефективних механізмів захисту жертв, посилення підготовки правоохоронців і суддів, а також міжнародну співпрацю для притягнення винних до відповідальності.

Особливе значення має визнання сексуального насильства під час війни як воєнного злочину та злочину проти людяності, що дозволяє переслідувати винних на міжнародному

рівні, включно з Міжнародним кримінальним судом. Це є ключовим кроком у забезпеченні справедливості для постраждалих та запобіганні безкарності таких злочинів у майбутньому.

Отже, Стамбульська конвенція є важливим механізмом боротьби з гендерно зумовленим насильством, особливо в умовах воєнних конфліктів. Її ратифікація Україною створює правові передумови для ефективного переслідування винних, захисту жертв та запобігання насильству.

1. Програмний документ щодо статевих та гендерних злочинів / Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду, 2014 р. Львів : ЮрФем, 2022. С. 11.

2. Мінайлов І., Логінова М. Досвід боротьби з гендерно зумовленим насильством у воєнних умовах: досягнення та невирішені проблеми. 2024.

3. Желтуха М. Попередження сексуального насильства під час війни. Аналітичний центр. Асоціація жінок-юристок України ЮРФЕМ.UA. URL: <https://jurfem.com.ua/poperedzennya-seksualnogo-nasylstva-pid-chas-viyny-ta-pokarannya-zanyogo-rekomendacii-dlya-ukrainy>.

Ірина ТРУБАВІНА

професор кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна),
доктор педагогічних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0003-1057-430X>

**ПРО ПРОЄКТ КУРСУ «ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВЕ
І НЕДИСКРИМІНАЦІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ»
(в системі Міністерства оборони України)**

Створення безпечного комфортного військового формування, що є актуальним, певною мірою пов'язане із забезпеченням гендерної рівності, зокрема з гендерночутливим та недискримінаційним спілкуванням. Зазначимо, що таке середовище є більш ефективним щодо виконання бойових завдань, підвищує довіру до командира та інших гілок влади. Гендерні напрацювання НАТО наголошують на рівності в навчанні з будь-яких питань служби, однаковому змісті навчання жінок і чоловіків, в той час як бачимо в освітніх програмах курси для жінок-військовослужбовців, що не відповідають вимогам НАТО, курс на який закріплено в Конституції України. Якщо говорити про ефективний військовий підрозділ, то це той, в якому всі військовослужбовці/виці почуваються захищено, комфортно, в якому немає дискримінації в будь-якій формі, мають місце гендерночутливе спілкування і, як наслідок, довіра в колективі.

Виникає питання, що треба зробити для того, щоб була така обстановка в колективі. На наш погляд, це як законодавчі зміни, наявність гендерних і антидискримінаційних політик, етичних кодексів, стандартів поведінки, механізму скарг, так і гендерна освіта як основний фактор зміни свідомості і поведінки, спілкування в військовому формуванні. Ця освіта може бути формальною, неформальною та інформальною (самоосвітою) за законодавством. Якщо неформальну освіту можуть забезпечити ГО, БФ, міжнародні організації, то формальна освіта пов'язана з освітніми програмами різного рівня. Інформальна освіта повинна мати мету, керування і результат. Формальна освіта є більш організованою, вона – для груп військовослужбовців/виць.

Нами в 2024 р. аналізувалися освітні програми різних ЗВО України з особливими умовами навчання. Курсу з гендерночутливого і недискримінаційного спілкування не було. Такий курс, виходячи з субордінації в військових формуваннях, потрібен спочатку для командирів вищого рівня, а потім для їхніх підлеглих. Нами було виявлено особливості спілкування цих офіцерів з урахуванням їхніх повноважень і завдань. Потім було виявлено особливості спілкування з жінками-військовослужбовцями, їхні реакції на стрес, спілкування в бойових умовах тощо. Окремо було вивчено цінності, на яких повинно ґрунтуватися гендерночутливе і недискримінаційне спілкування, – європейські